

MORELLÓ BAGET, Jordi; ORTI GOST, Pere; VERDÉS PIJUAN, Pere (eds.). *Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya baixmedieval. Estudis dedicats a Manuel Sánchez Martínez.* Barcelona: CSIC- Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 2018. Anejos del Anuario de Estudios Medievales. 742 pàgs. i ils. [17 x 24].

Volum d'homenatge al Dr. Manuel Sánchez Martínez, investigador del CSIC, que recull 18 treballs redactats pels membres del Grup de Recerca Consolidat, fundat el 1995, per Manuel Sánchez al Centre Milà i Fontanals del CSIC. El grup es basa en la recerca entorn a la fiscalitat i les rendes a Catalunya i a l'Occident medieval. S'observen les fiscalitats que es desenvolupen a la Corona d'Aragó protagonitzades pel monarca, pels senyors feudals, l'església i des del s. XIV els municipis, les Corts i les aljames. Paral·lelament, aquesta línia d'investigació ha ajudat a conèixer la relació entre els senyors feudals i els pagesos, així com els orígens de la servitud

Manuel Sánchez va néixer a Linares el 1944; estudià Filosofia i Lletres (secció Història) a la Universidad de Granada. Va col·laborar amb el Dr. Manuel Riu, llavors catedràtic d'Història Medieval a la universitat esmentada. I continuà fent-ho quan es traslladà el 1969 a Universitat de Barcelona. El 1984 va aconseguir una plaça de professor titular i després abandonà la Universitat per convertir-se el 1986 en científic titular de la Institució Milà i Fontanals fins l'any 2016. Al final del volum s'inclou una breu biografia i un llistat de les seves publicacions.

Pel que fa al conjunt de treballs, segueixen una línia relacionada amb la fiscalitat d'Estat, si bé inicialment el grup se centrava en el patrimoni reial i les finances de la corona, ben aviat es començà a analitzar el sistema fiscal municipal, que consistia en les negociacions entre les autoritats locals i la monarquia. També es plasma el fenomen del deute públic, i les finances de la Diputació del General.

Molt breument esmentarem l'orientació temàtica dels diversos estudis: Vicent BAYDAL aprofundeix en els subsidis negociats entre la monarquia i els estaments valencians per combatre els genovesos i pacificar l'illa de Sardenya (de 1353 a 1355). Esther REDONDO GARCÍA també estudia els subsidis extraordinaris; concretament el procediment de la monarquia per sol·licitar els *coronatges* i *maridatges*, durant l'etapa de Pere el Cerimoniós. Jaume RIERA SANS se centra en la fiscalitat reial sobre les aljames jueves a la Corona d'Aragó entre 1346 i 1410. Esther TELLO HERNÁNDEZ tracta la contribució de l'església a la monarquia a partir dels registres de tresoreria (1350-1370, a l'ACA). Jordi MORELLÓ BAGET segueix els concilis provincials de l'església celebrats a Tarragona (1366 a 1669) a partir dels llibres d'actes de l'Arxiu de l'arquebisbat. Estudia un plet anomenat conflicte de les temporalitats, entre l'estament eclesiàstic i Pere el Cerimoniós. Albert REIXACH SALA aprofundeix en la fiscalitat de la Diputació del General de Catalunya: els arrendataris dels drets del General (la bolla de plom, sobre la producció de draps, i el dret del segell de cera, sobre la comercialitza-

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (desembre 2020)

ció) a Girona de 1380 a 1440. Lluís TO FIGUERAS revisa l'aplicació dels drets del general aprovats a les corts de Montsó (1363) i estudia la comercialització de draps a la ciutat de Vic, a partir del registre del notari Pere de Mas. Laura MIQUEL MILIAN estudia el sistema fiscal i financer municipal de Barcelona, s. XV (llibre de tresoreria del Consell de Cent, primer semestre de 1414). Pel que fa Albert MARTI ARAU es remet a l'hisenda de Castelló d'Empúries, segona meitat del s. XIV; la clavaria durant 1371-1372. A continuació, Marc TORRAS SERRA observa Manresa i el mercat de rendes a finals del s. XV a partir dels llibres de manifestos de 1485 i 1490. Pere VERDÉS PIJUAN revisa el municipi de Cervera i l'impost sobre la renda que volia aplicar (ss. XIV-XV). Pere ORTI GOST -no se centra en la renda municipal- sinó que compara dos nuclis urbans i l'evolució de la seva activitat comercial: Barcelona i Sant Feliu de Guixols; per l'estudi del primer nucli emprà la lleuda de Mediona. Andreu GALERA PEDROSA comenta les dinàmiques endegades al vescomtat de Cardona per fer front les demandes de la corona durant 1345-1346. Alejandro MARTÍNEZ GIRALT observa l'àmbit senyorial i les operacions financeres que, durant els darrers decennis del s. XIV, van permetre a Bernat IV, vescomte de Cabrera i Bas adquirir els drets alodials sobre els castells de Palafolls i Blanes. Víctor FARÍAS ZURITA revisa la creació per part dels senyors dels mercats setmanals a l'est del riu Llobregat per treure'n el major benefici. Xavier MARCÓ MASFERRER esmenta la reacció dels senyors després de la Pesta Negra i la caiguda de la renda a la vall d'Aro (s. XV); com evolucionaren els entramats administratius de les senyories de la zona. Lluís SALES FAVÀ comenta el funcionament de les institucions jurisdiccionals en la gestió dels conflictes a l'entorn de les rendes feudals a la batllia de Caldes de Malavella (baronia de Llagostera, s. XV); sobretot els litigis que hi va haver per impagament o desacord en les rendes. Ramon GRAU FERNÁNDEZ porta a terme una reflexió historiogràfica sobre la història econòmica i fiscal, a partir de l'obra d'Antoni de Capmany i de Montpalau (1742-1813).

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Volumen de homenaje al Dr. Manuel Sánchez Martínez, investigador del CSIC, que recoge 18 trabajos redactados por los miembros del Grupo de Investigación Consolidado, fundado en 1995, por Manuel Sánchez en el Centro Milà i Fontanals del CSIC. El grupo se basa en la investigación en torno a la fiscalidad y las rentas en Cataluña y en el Occidente medieval. Se observan las fiscalidades que se desarrollan en la Corona de Aragón, protagonizadas por el monarca, por los señores feudales, la iglesia

y desde el s. XIV los municipios, las Cortes y las aljamas. Paralelamente, esta línea de investigación ha ayudado a conocer la relación entre los señores feudales y los campesinos, así como los orígenes de la servidumbre.

Manuel Sánchez nació en Linares en 1944; estudió Filosofía y Letras (sección Historia) en la Universidad de Granada. Colaboró con el Dr. Manuel Riu, entonces catedrático de Historia Medieval en la universidad mencionada. Y continuó haciéndolo cuando se trasladó en 1969 a la Universidad de Barcelona. En 1984 consiguió una plaza de profesor titular y después abandonó la universidad para convertirse en 1986 en científico titular de la Institución Milà i Fontanals hasta el año 2016. Al final del volumen se incluye una breve biografía y un listado de sus publicaciones.

En cuanto al conjunto de trabajos, siguen una línea relacionada con la fiscalidad de Estado, si bien inicialmente el grupo observaba el patrimonio real y las finanzas de la corona, bien pronto empezó a analizar el sistema fiscal municipal, que consistía en las negociaciones entre las autoridades locales y la monarquía. También se plasma el fenómeno de la deuda pública, y las finanzas de la Diputación del General.

Muy brevemente mencionaremos la orientación temática de los diversos estudios: Vicent BAYDAL profundiza en los subsidios negociados entre la monarquía y los estamentos valencianos para combatir a los genoveses y pacificar la isla de Cerdeña (de 1353 a 1355). Esther REDONDO GARCÍA también estudia los subsidios extraordinarios: concretamente el procedimiento de la monarquía para solicitar los *coronamientos* y *maridages*, durante la etapa de Pere el Cerimoniós. Jaume RIERA SANS se centra en la fiscalidad real sobre las aljamas judías en la Corona de Aragón entre 1346 y 1410. Esther TELLO HERNÁNDEZ trata la contribución de la iglesia a la monarquía a partir de los registros de tesorería (1350-1370, en el ACA). Jordi MORELLÓ BAGET sigue los concilios provinciales de la iglesia celebrados en Tarragona (1366 a 1669) a partir de los libros de actas del Archivo del arzobispado. Estudia un pleito llamado conflicto de las temporalidades, entre el estamento eclesiástico y Pere el Cerimoniós. Albert REIXACH SALA profundiza en la fiscalidad de la Diputació del General de Cataluña: los arrendatarios de los derechos del General (la bolla de plomo, sobre la producción de telas, y el derechos del sello de cera, sobre la comercialización) en Girona de 1380 a 1440. Lluís TO FIGUERAS revisa la aplicación de los derechos del general aprobados en las cortes de Montsó (1363) y estudia la comercialización de telas en la ciudad de Vic, a partir del registro del notario Pere de Mas. Laura MIQUEL MILIAN estudia el sistema fiscal y financiero municipal de Barcelona, s. XV (libro de tesorería del Consell de Cent,, primer semestre de 1414). En cuanto a Albert MARTÍ ARAU remite a la hacienda de Castelló d'Empúries, segunda mitad del s. XIV; la clavería durante 1371-1372. A continuación, Marc TORRAS SERRA observa Manresa y el mercado de rentas a finales del s. XV a partir de los libros de manifiestos de 1485 y 1490. Pere VERDÉS PIJUAN revisa el municipio de Cervera y el impuesto sobre la renta que quería aplicar (ss. XIV-XV). Pere ORTI GOST -no se centra en la renta municipal- sino que compara dos núcleos urbanos y la evolución de su actividad comercial: Barcelona y Sant Feliu de Guixols; para el estudio

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (deseembre 2020)

del primer núcleo emplea la lleuda de Mediona. Andreu GALERA PEDROSA comenta las dinámicas en el vizcondado de Cardona para hacer frente a las demandas de la corona durante 1345-1346. Alejandro MARTÍNEZ GIRALT observa el ámbito señorial y las operaciones financieras que, durante los últimos decenios del s. XIV, permitieron a Bernat IV, vizconde de Cabrera y Bas adquirir los derechos alodiales sobre los castillos de Palafolls y Blanes. Victor FARIAS ZURITA revisa la creación por parte de los señores de los mercados semanales en el este del río Llobregat para obtener un mayor beneficio. Xavier MARCO MASFERRER menciona la reacción de los señores después de la Peste Negra y la caída de la renta en el valle de Aro (s. XV), como evolucionaron los entramados administrativos de las señorías de la zona. Lluís SALES FAVÀ comenta el funcionamiento de las instituciones jurisdiccionales en la gestión de los conflictos sobre las rentas feudales en la bailía de Caldes de Malavella (baronía de Llagostera, s. XV); sobre todo los litigios que hubo por impago o desacuerdo en las rentas. Ramon GRAU FERNÁNDEZ lleva a cabo una reflexión historiográfica sobre la historia económica y fiscal, a partir de la obra de Antoni de Capmany i de Montpalau (1742-1813).

IHE

(Secretaria de la revista)